

7 травня решти населення з 30-км зони в кількості 40915 чоловік. Для поглибленого обстеження в стаціонари республіки було госпіталізовано 17,4 тис. чоловік.

Джерела та література

1. Стручок В.С. Аналіз причин виникнення втрат внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС. Матеріали I Міжнародної наукової конференції «Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки» (до 35 роковин аварії на Чорнобильській АЕС), 22-23 квітня 2021 року. Тернопіль, 2021. С.83-84. <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/35083>.

УДК 94:637(477.64+477.73).8

Шостаківська Н., канд. пед. наук, доц.; Митулинський Р.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ПІДРВАННЯ ГРЕБЛІ ДНІПРОГЕСУ 1941 РОКУ: АНАЛІЗ ПОДІЇ ТА ОЦІНКА ЛЮДСЬКИХ ВТРАТ

Анотація. У цій доповіді проводиться докладне дослідження наслідків підірвання греблі ДніпроГЕСу під час Другої світової війни у 1941 році. Заснована на свідченнях очевидців та аналізі джерел, доповідь ставить за мету показати кількість жертв та наслідки цієї історичної події. Проведений аналіз вказує на те, що оцінки значної кількості загиблих унаслідок підірвання греблі не підтверджуються даними та документами. Доповідь також розглядає процес відновлення роботи ДніпроГЕСу після події та її вплив на подальший розвиток подій у регіоні. Висновки, отримані в результаті дослідження, мають важливе значення для розуміння подій того часу та їх впливу на історію України. Аналізуючи факти та обставини події, доповідь спрямована на уточнення та підтвердження історичної правдивості, відкидаючи вигадки та непідтвержені інформаційні версії.

Ключові слова: ДніпроГЕС, ГЕС, Дамба, Суверенітет, Окупаційні, Гребля, Радянський.

Shostakivska N., Ph.D., Assoc. Prof.; Mytulynskiy R.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

EXPLOSION OF THE DNIPRO HYDROELECTRIC STATION DAM IN 1941: EVENT ANALYSIS AND ASSESSMENT OF HUMAN LOSSES

Abstract. This report provides a comprehensive investigation into the consequences of the explosion of the Dnipro Hydroelectric Station dam during the Second World War in 1941. Based on eyewitness testimonies and source analysis, the report aims to demonstrate the number of casualties and the consequences of this historical event. The analysis conducted indicates that the estimates of a significant number of casualties as a result of the dam explosion are not corroborated by data and documents. The report also examines the process of restoring the operation of the Dnipro Hydroelectric Station after the event and its impact on further developments in the region. The conclusions drawn from the research are of significant importance for understanding the events of that time and their impact on the history of Ukraine. By analyzing the facts and circumstances of the event, the report aims to clarify and confirm historical truthfulness, rejecting speculation and unsubstantiated information versions.

Keywords: Dnipro Hydroelectric Station, HES, Dam, Sovereignty, Occupation, Reservoir, Soviet.

Події 2023 року, пов'язані з частковим руйнуванням дамби Каховської ГЕС, привернули увагу громадськості до нагальної проблеми безпеки нашої країни. Після оголошення владою України про те, що дамбу підірвали російські окупаційні сили, розпочалася серія протиріччя та обвинувачень. У світлі цих подій нагадується історичний епізод з 18 серпня 1941 року, коли була підірвана гребля ДніпроГЕСу. Поєднання цих двох історичних фактів, хоч і віддалених

відстанню в часі, надає можливість проаналізувати важливі аспекти забезпечення національної безпеки, відстоювання суверенітету та впливу ворожих військ на критичну інфраструктуру. У цьому контексті варто розглянути деталі обох ситуацій та визначити можливі причини та наслідки таких дій для національної безпеки та стабільності.

Для вивчення події підризу греблі ДніпроГЕСу було використано історичні джерела, включаючи спогади очевидців та архівні матеріали. Метод дослідження полягав у зборі, аналізі та інтерпретації інформації з різних джерел.

За допомогою аналізу історичних документів та літератури було вивчено хронологію подій, зокрема процес підготовки до підризу греблі та саме прийняття рішення про цей акт.

Додатково були використані архівні матеріали, звіти командування та дані про місцезнаходження військових підрозділів. За допомогою цих джерел було реконструйовано ситуацію на момент підготовки та виконання підризу греблі.

Аналіз інформації та джерел проводився з використанням методів критичного мислення та логічного аналізу. Всі зібрані дані були об'єктивно проаналізовані з метою отримання повної та достовірної інформації про подію.

Історичний контекст події: Підготовка до підризу греблі ДніпроГЕСу та прийняття рішення про цей акт відбувалося на тлі німецької агресії під час Другої світової війни. Командування Південного фронту дало добро на підрив в разі крайньої необхідності.

Виконавці та механізм ухвалення рішення: Рішення про підрив греблі було ухвалене місцевими військовими начальниками, зокрема фахівцями з підривної справи. Командування Південного фронту надало добро на підрив у разі необхідності.

Свідчення очевидців: Фрагментарні спогади очевидців описують страхітливий наслідок підризу греблі, включаючи крики і зойки людей, які встигли перейти греблю перед вибухом. Човни були використані для рятування людей, які впливли на верхівки дерев після піднімання рівня води.

Внаслідок підірвання греблі ДніпроГЕСу під час Другої світової війни наслідками було значне затоплення території навколо річки Дніпро та виникнення шкоди для місцевого населення та інфраструктури. В ході дослідження було встановлено, що оцінки великої кількості загиблих не підтверджуються достовірними даними, і зазначається, що реальна кількість жертв була значно меншою.

Причини підризу: Хоча у радянській пропаганді стверджувалося, що греблю підірвали для ускладнення німецькій переправи через Дніпро, історичні джерела не підтверджують наявності німецьких переправ у межах впливу швидкої води після підризу. Також, численні версії кількості загиблих від підризу греблі є фрагментарними та не підкріплені достовірними джерелами.

Візуальні докази: Фотографії, що відображають стан греблі перед підривом та німецьких військовослужбовців біля неї, підтверджують присутність німецьких сил в районі греблі до її підризу (див. рисунок 1).

Рис. 1. Підірвана в серпні 1941 року ДніпроГЕС без попередньої евакуації населення, в результаті чого, за деякими підрахунками, загинули десятки тисяч цивільних людей

Ці результати надають унікальний взгляд на подію підриву греблі ДніпроГЕСу, розкриваючи деталі прийняття рішення, його виконавців, а також наслідки для місцевого населення та військових операцій у Другій світовій війні.

Уточнення щодо кількості жертв та опис реакції німецької сторони дозволяють краще зрозуміти складність та наслідки подій, пов'язаних з підривом греблі ДніпроГЕСу. Важливо підкреслити, що найбільш достовірними є свідчення очевидців та аналіз історичних джерел, що дають можливість створити більш об'єктивну картину цих подій.

Кількість жертв: Немає однозначних даних щодо точної кількості загиблих під час підриву греблі ДніпроГЕСу. Найближча до правди оцінка становить близько 3 тисяч жертв, що значно менше, ніж раніше згадувані цифри від 80 до 120 тисяч.

Наслідки підриву греблі: Після підриву греблі вода швидко піднялася і спричинила значні руйнування в районі. Очевидці спогадають про страхітливі наслідки та активну рятувальну діяльність місцевого населення.

Реакція німецької сторони: Німці спробували контролювати рівень води шляхом послідовних вибухів та мінування греблі. Проте їхні спроби не завадили радянським військам у форсуванні Дніпра та просуванню вперед.

Відновлення роботи ДніпроГЕСу: Після війни роботу греблі відновлено, перша черга була запущена в 1947 році, а друга - у 1950 році.

Джерела та література

1. Часи змінюються, політика кремля — ні: історія підриву греблі ДніпроГЕСу в 1941-му. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/10/26/chasy-zminuyutsya-polityka-kremlya-ni-istoriya-pidryvu-grebl-i-kahovskoyi-ges-u-1941-mu/> (дата звернення 08.04.2024).

2. Підрив дамби на Дніпрі. Як і навіщо це зробили за наказом Кремля в 1941 році. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-65823210> (дата звернення 08.04.2024).

3. У 1941 році було підірвано ДніпроГЕС, щоб зупинити німців. Скільки людей загинуло? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/pidryv-dniprohes-u-1941-rotsi/31415294.html> (дата звернення 08.04.2024).

УДК 504.058

Шостаківська Н., канд. пед. наук, доц.; Пасько М.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ЗБЕРЕЖЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІСЛЯ ЕКОЦИДУ НА КАХОВСЬКІЙ ГЕС

***Анотація.** Екологічна катастрофа, спричинена руйнуванням греблі Каховської гідроелектростанції, викликала серйозні наслідки для навколишнього середовища та життя людей. Ця подія стала великим викликом і підкреслила важливість безпеки та екологічної свідомості. Аварія призвела до екоциду та серйозних наслідків для прилеглих територій та навколишнього середовища. Відбулося забруднення водоймища Дніпра хімічними речовинами які призводять до негативного впливу на біорізноманіття регіону. Текст аналізує наслідки катастрофи, вказує на загрози для екосистеми регіону та здоров'я людей.*

***Ключові слова:** екоцид; ГЕС; екосистеми; відновлення; греблі; руйнування; інфраструктури; водних; суспільства; природних.*

Shostakivska N., Ph.D., Assoc. Prof.; Pasko M.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

ENVIRONMENTAL PROTECTION AFTER THE ECOCIDE AT KAKHOVKA HPP

***Abstract.** The environmental catastrophe caused by the destruction of the Kakhovka hydroelectric power station dam has had serious consequences for the environment and human life.*